

**Directie Uitvoeringstaken
Arbeidsvoorwaardenwetgeving**

**Afdeling cao-onderzoek en
beleidsinformatie**

ARBOCONVENANTEN 2007

Een onderzoek naar borging en ontwikkeling van onderwerpen uit de
arboconvenanten in cao's

mei 2007

A. Houtkoop
P. Feenstra
A. Machiels-Van Es
A. Wilms

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

I

Hoofdstuk 1	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Onderzoeksvragen	1
Hoofdstuk 2	TOELICHTING OP DE ONDERZOEKSVRAGEN	3
2.1	Borging van Arboconvenanten in cao's	3
2.2	Vergelijking cao's naar onderwerpen Arboconvenanten	3
2.3	Vergelijking cao's naar onderwerpen Arboconvenanten in de tijd	3
Hoofdstuk 3	ONDERZOEKSMETHODIEK	5
3.1	Borging van Arboconvenanten in cao's	5
3.2	Relatie Arboconvenant en hoeveelheid cao-afspraken over arbeidsomstandigheden	6
3.3	Vergelijking cao's naar onderwerpen Arboconvenanten in de tijd	6
Hoofdstuk 4	AFSPRAKEN UIT DE ARBOCONVENANTNE	7
4.1	Fysieke belasting	7
4.1.1	Borging	7
4.1.2	Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007	8
4.2	Fysische factoren	9
4.2.1	Borging	9
4.2.2	Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007	10
4.3	Veiligheid/gevaarlijk werk	11
4.3.1	Borging	11
4.3.2	Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007	13
4.4	Gevaarlijke stoffen	13
4.4.1	Borging	13
4.4.2	Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007	15
4.5	Agressie en geweld	15
4.5.1	Borging	15
4.5.2	Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007	17
4.6	Werkdruk	17
4.6.1	Borging	17
4.6.2	Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007	19
4.7	Re-integratie	19
4.7.1	Borging	20
4.7.2	Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007	21
4.8	Verzuimbegeleiding	21
4.8.1	Borging	21

4.8.2	Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007	23
	Hoofdstuk 5 CONCLUSIES	25
5.1	Borging van Arboconvenanten in cao's	25
5.2	Relatie Arboconvenanten hoeveelheid cao-afspraken over arbeidsomstandigheden	25
5.3	Vergelijking cao's naar onderwerpen Arboconvenanten in de tijd	26
Bijlage I	De 122 steekproefcao's	i
Bijlage II	De 21 cao's die niet tot de steekproef behoren, maar waarop een Arboconvenant van toepassing is	iv
Bijlage III	Categorisering van de onderwerpen van de Arboconvenanten	v
Bijlage IV	Tabellen bij Hoofdstuk V	vi

SAMENVATTING

In deze rapportage wordt verslag gedaan van het in januari tot en met maart 2007 uitgevoerde cao-onderzoek Arboconvenanten 2007. Doelstelling van het onderzoek is om antwoord te krijgen op de volgende drie onderzoeksvragen:

1. In welke mate hebben afspraken in de Arboconvenanten hun weerslag gevonden in borgende afspraken in cao's?
2. Komen in de cao's die onder een Arboconvenant vallen met afspraken over een bepaald onderwerp vaker een of meerdere afspraken over dat onderwerp voor dan in de andere cao's (cao's die niet onder een Arboconvenant vallen en cao's die wel onder een Arboconvenant vallen, maar die over dat onderwerp geen afspraken bevatten)?
3. Is in de groep cao's die onder een Arboconvenant vallen mét afspraken over een bepaald onderwerp sprake van een sterkere toename van afspraken over dat onderwerp dan in de andere cao's (cao's die niet onder een Arboconvenant vallen en cao's die wel onder een Arboconvenant vallen, maar die over dat onderwerp geen afspraken bevatten)?

De peildatum voor het onderzoek ligt op 15 januari 2007.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van een standaardsteekproef van 122 cao's uitgebreid met 21 kleine cao's waarop een Arboconvenant van toepassing is. Ten behoeve van het onderzoek zijn 8 aspecten uit Arboconvenanten onderzocht. Het gaat om Fysieke belasting, Fysische factoren, Veiligheid/gevaarlijk werk, Gevaarlijke stoffen, Agressie en Geweld, Werkdruk, Re-integratie en Verzuimbegeleiding.

Borging van Arboconvenanten in cao's

Het begrip borging draagt het karakter van voortzetting en instandhouding van de afspraken uit de convenanten. Het begrip borging wordt onderverdeeld in vier categorieën:

1. normerend: (een deel van) de conventantafspraken wordt min of meer als norm opgelegd aan de gehele sector.
2. infrastructuur: het invullen van randvoorwaarden in organisatorische zin, het beschikbaar krijgen/houden van middelen om een vervolg te geven aan het sectorale arbeidsomstandighedenbeleid zoals dat in de conventantperiode tot ontwikkeling is gekomen.
3. instrumenteel: het beschikbaar houden en regelmatig actualiseren van het aanbod van activiteiten, instrumenten en producten voor de doelgroepen van het conventant.
4. anders: een wijze van borging die niet is in te delen in een van de hierboven genoemde categorieën. Een voorbeeld hiervan is: beleid met betrekking tot de onderwerpen uit de Arboconvenanten.

Bij alle onderzochte onderwerpen, met uitzondering van werkdruk, komt de normerende wijze van borging het meest voor. Bij het onderwerp werkdruk komt instrumentele borging het meest voor.

Bij alle onderwerpen, behalve re-integratie en agressie en geweld, komt de infrastructuurle wijze van borging het minst voor. Bij re-integratie en agressie en geweld komt de instrumentele wijze van borging het minst voor.

Vergelijking cao's naar onderwerpen Arboconvenanten

Met betrekking tot alle onderwerpen uit de Arboconvenanten is het percentage cao's met afspraken groter als er een Arboconvenant van toepassing is. De kanttekening die hierbij gemaakt moet worden is dat afspraken over bijvoorbeeld fysieke belasting tot stand komen omdat fysieke belasting in de betrokken sector een arbeidsrisico is. De kans dat in die sectoren aandacht wordt besteed aan fysieke belasting is vanuit dien hoofde al groter dan in de andere cao's. Dit geldt ook voor de andere onderwerpen die in de convenanten aan de orde zijn. Een tweede kanttekening is dat cao's waarop een Arboconvenanten met als onderwerp veiligheid/gevaarlijk werk van toepassing is, maar heel weinig voorkomen.

Ontwikkeling 1998-2007

Voor vijf van de acht uit de Arboconvenanten is de ontwikkeling tussen 1998 en 2008 in beeld gebracht. Van de andere drie onderwerpen (veiligheid/gevaarlijk werk, re-integratie en verzuimbegeleiding) is dat niet mogelijk omdat deze onderwerpen in 1998 niet in het toenmalige onderzoek zijn betrokken.

Ten aanzien van vier van de vijf onderwerpen is het percentage cao's met afspraken over de onderwerpen in 2007 lager dan in 1998. Alleen met betrekking tot het onderwerp agressie en geweld is het percentage cao's met afspraken over dat onderwerp in de genoemde periode toegenomen.

Als wordt gekeken naar het onderscheid tussen de groep cao's waarop een convenant van toepassing is met afspraken over een bepaald onderwerp en de groep cao's waarop geen convenant over dat onderwerp van toepassing is, dan blijkt in het algemeen dat de daling van het percentage cao's met afspraken over een bepaald onderwerp in de eerstgenoemde groep kleiner is dan in de tweede groep c.q. de stijging (bij agressie en geweld) groter is. De kanttekening die hierbij gezet moet worden is dat de onderzochte groepen cao's waarop een Arboconvenant over Agressie en Geweld van toepassing is klein is.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In Arboconvenanten leggen sociale partners en de overheid afspraken vast om de arbeidsomstandigheden in een bepaalde sector te verbeteren en ziekteverzuim en instroom in de WAO terug te dringen.

Per 1 juli 2007 zullen alle Arboconvenanten beëindigd zijn. Om die reden is er onderzoek gedaan naar de doorwerking van Arboconvenanten in cao's.

1.2 Onderzoeksvragen

Er zijn drie onderzoeksvragen die beantwoord zullen worden.

De drie onderzoeksvragen zijn

1. In welke mate hebben afspraken in de Arboconvenanten hun weerslag gevonden in borgende afspraken in cao's?
2. Komen in de cao's die onder een Arboconvenant vallen met afspraken over een bepaald onderwerp vaker een of meerdere afspraken over dat onderwerp voor dan in de andere cao's (cao's die niet onder een Arboconvenant vallen en cao's die wel onder een Arboconvenant vallen, maar die over dat onderwerp geen afspraken bevatten)?
3. Is in de groep cao's die onder een Arboconvenant vallen mét afspraken over een bepaald onderwerp sprake van een sterkere toename van afspraken over dat onderwerp dan in de andere cao's (cao's die niet onder een Arboconvenant vallen en cao's die wel onder een Arboconvenant vallen, maar die over dat onderwerp geen afspraken bevatten)?

Ten behoeve van het onderzoek zijn de onderwerpen waar de Arboconvenanten betrekking op hebben ingedeeld in acht categorieën, namelijk: fysieke belasting, fysieke belasting, veiligheid/gevaarlijk werk, gevaarlijke stoffen, werkdruk, agressie en geweld, verzuimbegeleiding/preventie en re-integratie.

Dit rapport is ingedeeld in vier hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt een toelichting gegeven op de onderzoeksvragen. Hoofdstuk 3 gaat over de onderzoeksmethode. Hoofdstuk 4 geeft antwoord op de onderzoeksvragen. In dit hoofdstuk worden per categorie waar de Arboconvenanten betrekking op hebben de drie onderzoeksvragen achtereenvolgens aan de orde gesteld. Hoofdstuk 5 ten slotte bevat conclusies.

2. Toelichting op de onderzoeksvragen

2.1 Borging van Arboconvenanten in cao's.

Door Bureau Bartels¹ is onderzoek gedaan naar de borging van Arboconvenanten. Volgens die rapportage draagt het begrip borging het karakter van voortzetting en instandhouding van de afspraken uit de convenanten. Het begrip borging wordt onderverdeeld in vier categorieën:

1. normerend: (een deel van) de convenantafspraken wordt min of meer als norm opgelegd aan de gehele sector.
2. infrastructuur: het invullen van randvoorwaarden in organisatorische zin, het beschikbaar krijgen/houden van middelen om een vervolg te geven aan het sectorale arbeidsomstandighedenbeleid zoals dat in de convenantperiode tot ontwikkeling is gekomen.
3. instrumenteel: het beschikbaar houden en regelmatig actualiseren van het aanbod van activiteiten, instrumenten en producten voor de doelgroepen van het convenant.
4. anders: een wijze van borging die niet is in te delen in een van de hierboven genoemde categorieën. Een voorbeeld hiervan is: beleid met betrekking tot de onderwerpen uit de Arboconvenanten.

Er zijn minimaal twee verschillen met het onderzoek van Bureau Bartels. Het eerste verschil is dat voor dat onderzoek voor borging niet alleen in cao's is gezocht maar ook andere bronnen zijn geraadpleegd. Zo is om een beeld te krijgen van de aandacht die partijen aan borging hebben besteed de "kernstukken" geraadpleegd. Die hebben vooral betrekking op de tekst van het convenant, het plan van aanpak, evaluaties en – indien aanwezig – specifieke notities over borging. Ook zijn er contacten geweest met de centrale sleutelpersoon van de Arboconvenanten die bij het onderzoek waren betrokken. Het tweede verschil is dat in dat onderzoek een cao-afpraak over een Arboconvenant zondermeer als normerend is aangemerkt.

Ten behoeve van het onderzoek Arboconvenanten in cao's is per cao-afpraak over een onderwerp uit het Arboconvenant eerst beoordeeld of het een borgende bepaling is en vervolgens is de wijze van borging beoordeeld (normerend, infra-structureel, instrumenteel of anders).

2.2 Vergelijking cao's naar onderwerpen Arboconvenanten

De Arboconvenanten die met diverse sectoren zijn afgesloten bevatten afspraken over verschillende onderwerpen. Deze onderwerpen zijn voor de sectoren niet gelijk. Per onderwerp is onderzocht of in de cao's die onder een convenant vallen waarin afspraken over een bepaald onderwerp zijn gemaakt, vaker afspraken over dat onderwerp voorkomen dan in andere cao's. Om dit met een voorbeeld toe te lichten: in een deel van de convenanten zijn afspraken opgenomen over het aanpakken van werkdruk. Onderzocht is of die afspraken hun vertaling hebben gevonden in de cao's die binnen dezelfde sectoren vallen als die waar convenanten op van toepassing zijn.

Een kanttekening bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten is wel dat afspraken over het aanpakken van werkdruk tot stand zijn gekomen omdat werkdruk in de betrokken sectoren

¹ Bureau Bartels B.V: Borging van Arboconvenanten, Eindrapport uitgebracht in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Amersfoort, juli 2006

een arborisico is. De kans dat in de cao's in die sectoren aandacht wordt besteed aan het aanpakken van werkdruk is vanuit dien hoofde al groter dan in de andere cao's. Dit geldt ook voor de andere onderwerpen die in convenanten aan de orde zijn.

Anderzijds: borging van convenantafspraken kan ook buiten de cao zijn geregeld. In de sectoren Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs zullen bijvoorbeeld geen bepalingen worden teruggevonden in de cao over arbo, juist omdat het daar elders is georganiseerd, namelijk bij het vervangingsfonds dat namens de sociale partners het arbo-verzuim en re-integratiebeleid voor de sector coördineert.

2.3 Vergelijking cao's naar onderwerpen Arboconvenanten in de tijd

Tot slot is in het onderzoek gekeken naar de ontwikkeling van cao-afspraken over onderwerpen in de Arboconvenanten. De directie UAW (en voorheen de Arbeidsinspectie) heeft sinds 1998 onderzoek uitgevoerd naar cao-afspraken over een aantal arbo-onderwerpen: fysieke belasting, fysieke factoren, gevaarlijke stoffen (inclusief biologische agentia), werkdruk en agressie en geweld. Aan de hand van deze onderwerpen is nagegaan of het aantal cao's met afspraken over onderwerpen uit de Arboconvenanten in de loop der tijd is toegenomen. Om weer aan te sluiten bij het onderwerp werkdruk: onderzocht is of in de cao's in die sectoren met convenantafspraken over het aanpakken van werkdruk tussen 1998 en 2006 vaker dergelijke afspraken zijn opgenomen dan in andere cao's.

Hierbij passen drie kanttekeningen. In de eerste plaats dezelfde als in de vorige paragraaf is gemaakt: de kans dat in cao's in sectoren met convenantafspraken over het aanpakken van werkdruk ook dergelijke afspraken voorkomen, is groter dan in de andere cao's.

Ten tweede kan deze ontwikkeling in de tijd niet voor alle convenantonderwerpen in beeld worden gebracht. Voor diverse onderwerpen in de convenanten (zoals veiligheid/gevaarlijk werk verzuimpreventie, en re-integratie) is geen historisch materiaal beschikbaar. Gegeven de tijd die voor het onderzoek beschikbaar was, was het niet doenlijk om de benodigde aanvullende informatie te verzamelen.

Ten derde is in het onderzoek in 1998 per aspect geen onderscheid gemaakt in subaspecten. Ter illustratie: in 1998 stond bijvoorbeeld een bepaling in de cao over fysieke belasting. Niet onderzocht is destijds welk aspect van fysieke belasting aan de orde was; tillen/dragen, duwen/trekken, houding, beeldschermwerk (RSI) of repeterend werk. Voor het jaar 2006 is deze informatie wel beschikbaar. Dit kan betekenen dat in een cao zowel in 1998 als in 2006 een (of meer) afspraak voorkomt over fysieke belasting, maar dat het in 1998 bijvoorbeeld ging om duwen/trekken en in 2006 om RSI

3 Onderzoeksmethodiek

De basis voor het onderzoek wordt gevormd door de 122 grootste cao's. De grootste cao's zijn de bedrijfstak-cao's van toepassing op 10.000 werknemers of meer, en de ondernemings-cao's van toepassing op 3.000 werknemers of meer. Deze cao's zijn van toepassing op ca. 85% van de werknemers onder cao. Het gaat om ca. 5,3 miljoen werknemers. Een overzicht van deze cao's met de looptijden is opgenomen in bijlage I.

De 122 cao's dekken echter niet alle sectoren waarvoor een Arboconvenant is afgesloten. Daarom is deze groep cao's uitgebreid met 21 kleinere cao's (een overzicht van deze cao's met de looptijden is opgenomen in bijlage II) voor sectoren met een Arboconvenant (gebaseerd op een overzicht van Arboconvenanten van SZW van 15 april 2005). In totaal zijn derhalve 143 cao's in het onderzoek betrokken. Hiervan zijn er 75 van toepassing op sectoren waarvoor ook een Arboconvenant is afgesloten. Het gaat om ca. 3,5 miljoen werknemers.

De peildatum voor het onderzoek is 15 januari 2007. Per die datum zijn voor de 143 cao's de meest recente cao's onderzocht. Van de cao's met een expiratedatum vóór 15 januari 2007 is verondersteld dat de bestaande afspraken ongewijzigd worden voortgezet.

De beantwoording van de drie onderzoeksvragen is in één geval gebaseerd op alle 143 cao's; voor de beantwoording van de andere twee vragen is gebruik gemaakt van een deel van deze 143 cao's. De vraag naar de borging van de convenantafspraken door middel van cao-afspraken is gebaseerd op de 75 cao's waarvoor ook een Arboconvenant is afgesloten. De vraag naar het verschil in het voorkomen van afspraken over een bepaald onderwerp (bijvoorbeeld fysieke belasting) in cao's van toepassing op sectoren waarvoor al dan niet een Arboconvenant over dat onderwerp is afgesloten, wordt beantwoord op basis van alle 143 cao's. De derde vraag naar de ontwikkeling van cao-afspraken in de periode 1998 – 2007 is gebaseerd op de cao's die in beide onderzoek voorkomen. Dat zijn er 107. Het gaat om ca. 5 miljoen werknemers.

3.1 Borging van Arboconvenanten in cao's

Om na te gaan of en hoe bepalingen die gerelateerd zijn aan de onderwerpen van de Arboconvenanten geborgd zijn, worden deze ingedeeld in de categorieën normerend, infra-structureel of instrumenteel (de uitleg van deze termen is terug te vinden in paragraaf 2.1). Per cao zal worden aangegeven of deze normerende, infra-structurele of instrumenteel borgende bepalingen bevat over onderwerpen uit het Arboconvenant. Zo zal een bepaling over een maximumtilbelasting van 20kg als normerend aangemerkt worden. De aanwezigheid van een coördinatiepunt of brancheloket kan als infra-structureel worden beschouwd.

Voor de beantwoording van deze onderzoeksvraag zal gebruik gemaakt worden van de 75 cao's die onder een convenant vallen. Omdat in de Arboconvenanten veel verschillende onderwerpen aan de orde zijn wordt er in dit onderzoek gebruik gemaakt van acht categorieën. Deze categorieën zijn: fysieke belasting, fysische belasting, veiligheid/gevaarlijk werk, gevaarlijke stoffen, werkdruk, agressie en geweld, verzuimbegeleiding/preventie, re-integratie.

In bijlage III is een toelichting opgenomen over de categorisering van de onderwerpen van de Arboconvenanten en de wijze van indeling van de vragen van de vragenlijst in normerend, infra-structureel en instrumenteel.

3.2 Relatie Arboconvenant en hoeveelheid cao-afspraken over arbeidsomstandigheden

Voor deze onderzoeksvraag is de reguliere steekproef uit 2007 aangevuld met de 21 kleinere cao's die niet tot de steekproef behoren maar waarop wel een Arboconvenant van toepassing is. Per onderwerp uit de Arboconvenanten zal onderscheid worden gemaakt tussen twee groepen cao's: de groep cao's die wel en de groep die niet aan een Arboconvenant mét afspraken over dat onderwerp te koppelen zijn. Per groep zal aangegeven worden in welke mate afspraken over dat arbeidsrisico zijn opgenomen.

3.3 Vergelijking cao's naar onderwerpen Arboconvenanten in de tijd

In het onderzoek is gekeken naar cao's die in 1998 en in 2007 deel uitmaken van de steekproef. Het gaat om 107 cao's. Peildata voor dit onderzoek zijn 31 december 1997 en 15 januari 2007. Het onderzoek gaat over de vijf aspecten die genoemd zijn in paragraaf 2.3. Per aspect zijn de onderzochte cao's in twee groepen verdeeld: de groep cao's die wel en de groep die niet aan een Arboconvenant mét afspraken over dat onderwerp te koppelen zijn. Per groep is onderzocht in welke mate in 1998 en 2007 afspraken over dat aspect voorkomen.

4 Afspraken uit de Arboconvenanten

4.1 Fysieke belasting

De arboconvenanten die in deze categorie zijn ingedeeld gaan over fysieke belasting algemeen, tillen, rsi of lichaamshouding.

Bij de analyse van de cao-bepalingen is specifiek gezocht naar de volgende beroepsrisico's op het gebied van fysieke belasting, namelijk: tillen/dragen, duwen/trekken, houding, beeldschermwerk (RSI), repeterend werk (anders dan beeldschermwerk/RSI).

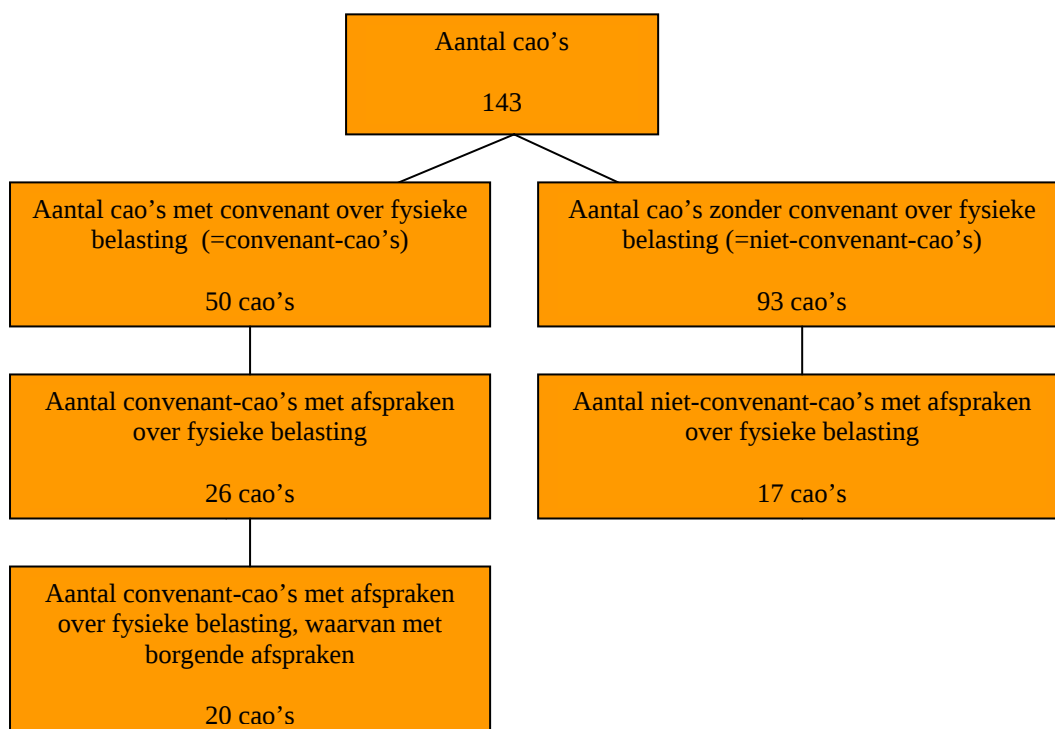
4.1.1 Borging

Op 35% (50/143) van de onderzochte cao's van toepassing op 37% van de werknemers is een Arboconvenant van toepassing over fysieke belasting. In 26 van deze 50 cao's is eveneens een bepaling over fysieke belasting opgenomen. Deze bepaling over fysieke belasting is in 20 van de 26 cao's borgend. In de overige 6 cao's zijn wel bepalingen over fysieke belasting gevonden, echter niet van borgende aard.

Daarnaast staat er in 18% van deze cao's (17/93) wel een of meer bepalingen over fysieke belasting, maar deze cao's hebben betrekking op sectoren waarvoor geen Arboconvenant met afspraken over fysieke belasting is afgesloten.

Hieronder wordt de beschreven indeling schematisch weergegeven.

Schema 4.1 Aantal cao's waarop wel/geen convenant over fysieke belasting van toepassing is, met afspraken over fysieke belasting en met borgende bepalingen

In de onderstaande tabel is aangegeven welke verschillende manieren van borging voorkomen. Het percentage cao's en het percentage werknemers zijn gerelateerd aan de totale groep van cao's waar een Arboconvenant van toepassing is, met borgende bepalingen over fysieke belasting.

Tabel 4.1: Aantal cao's, % cao's en het daaronder vallende % werknemers uitgesplitst naar wijze van borging van convenantafspraken over fysieke belasting

Wijze van borging	Aantal cao's	% cao's*	% werknemers*
Normerend	14	70%	79%
Infra-structureel	2	10%	7%
Instrumenteel	7	35%	25%
Anders	4	20%	17%
Totaal	20*		

* In sommige cao's komen meerdere bepalingen voor en sommige afspraken zijn op meerdere manieren borgend, waardoor het totaal niet gelijk is aan de som van de onderscheiden soorten bepalingen.

Voorbeelden van borgende bepalingen in normerende zin met betrekking tot fysieke belasting zijn terug te vinden in de cao voor de ING (n.b. in het Arboconvenant voor Banken zijn kwantitatieve doelstellingen opgenomen):

“...Ook na de looptijd van het convenant blijft ING de doelstellingen van het convenant nastreven:...het verminderen van het aantal medewerkers met RSI-klachten ...”

Een tweede voorbeeld van een borgende bepaling in normerende zin is terug te vinden in de cao voor de Grafimedia:

“...De werkgever moet ervoor zorgen dat de arbeid van de werknemer zodanig is georganiseerd dat arbeid aan een beeldscherm telkens na ten hoogste twee achtereenvolgende uren wordt afgewisseld door andersoortige arbeid of door de rusttijd, zodanig dat de belasting van het verrichten van arbeid aan een beeldscherm wordt verlicht...”

Een voorbeeld van een borgende bepalingen in infra-structurele zin is opgenomen in de cao voor ABN-AMRO:

“...De op grond van het Arboconvenant Bankwezen afgesproken activiteiten zullen worden opgenomen in het ABN AMRO Arbo-uitvoeringsplan 20006. Aan de orde komen onder andere: de uitvoering van het arbobeleid, de risico-inventarisatie en –evaluatie en de inschakeling van ABN AMRO Arbo Services...”

Nog een voorbeeld van borging in infrastructuurle zin is terug te vinden in de cao voor de Timmerfabrieken waarin verwezen wordt naar de website en de organisatie van het Timmer Slimmer Servicepunt

4.1.2 Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007

In tabel 4.2 wordt de ontwikkeling weergegeven in percentage cao's met bepalingen over fysieke belasting. Deze groep cao's bestaat uit 107 cao's die zowel in 1998 als in 2007 deel uitmaakten van de steekproef.

Tabel 4.2 ontwikkeling cao's met afspraken over fysieke belasting algemeen, met en zonder Arboconvenant (% cao's)

	1998	2007
Algemene ontwikkeling (107 cao's)	28%	24%
Wel Arboconvenant (40 cao's)	53%	53%
Geen Arboconvenant (67 cao's)	14%	8%

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het percentage cao's met afspraken over fysieke belasting in de periode 1998-2007 is afgenomen van 28 naar 24%. In de groep cao's waarop een Arboconvenant van toepassing is, is het percentage cao's met afspraken over fysieke belasting gelijk gebleven.

4.2 Fysische factoren

Cao bepalingen betreffende fysische factoren gaan onder andere over:

- Geluid;
- Klimatologische omstandigheden.

De Arboconvenanten over fysische belasting gaan over schadelijk geluid en klimaat.

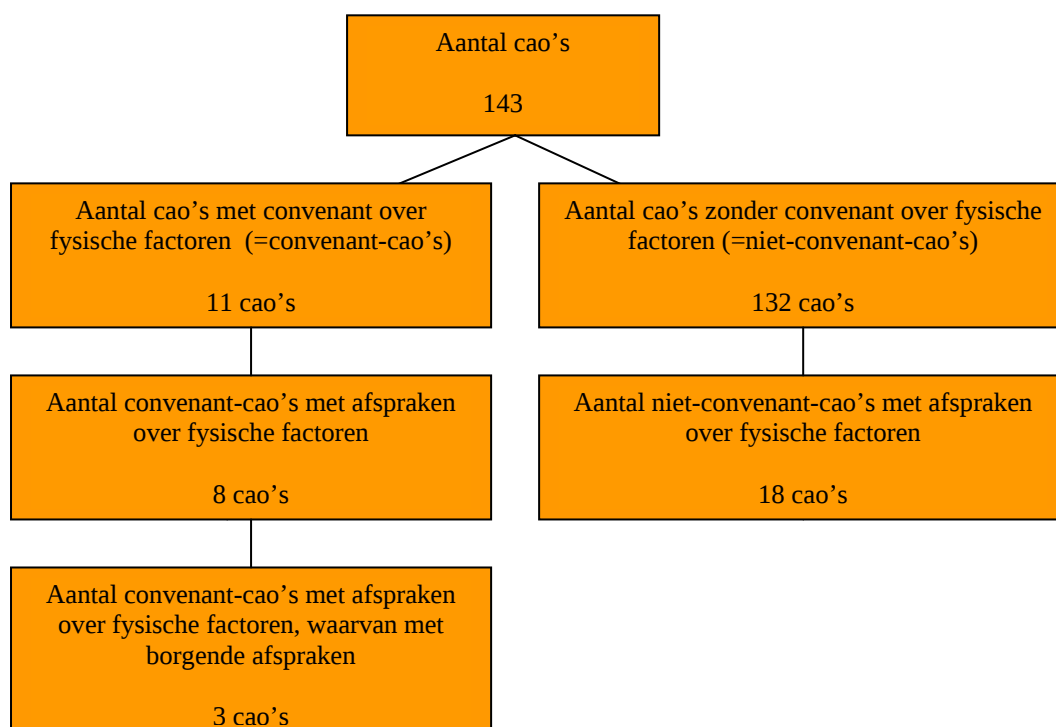
4.2.1 Borging

In 8% (11/143) van de onderzochte cao's van toepassing op 5% van de werknemers is een Arboconvenant van toepassing over fysische factoren. In 8 van deze 11 cao's is eveneens een bepaling over fysische factoren opgenomen. Deze bepaling is in 3 van de 8 cao's borgend. In de overige cao's zijn wel bepalingen over fysische factoren gevonden, echter niet van borgende aard

Daarnaast staan er 11% van de overige onderzochte cao's (15/132) wel een of meer bepalingen over fysische factoren, maar deze cao's hebben betrekking op sectoren waarvoor geen Arboconvenant met afspraken over fysische factoren is afgesloten.

Hieronder wordt de indeling schematisch weergegeven.

Schema 4.2 Aantal cao's waarop wel/geen convenant over fysische factoren van toepassing is, met afspraken over fysische factoren en met borgende bepalingen

De borgende bepalingen in normatieve zin staan in de cao's voor de Timmerfabrieken, de Houthandel en de Houtwerkende industrie. Hierin is een bepaling opgenomen die de werkgever de verplichting oplegt om gehoorplastieken ter beschikking te stellen aan werknemers als zij werkzaam zijn in geluidszones boven de 80 DB(A).

Voorbeelden van niet borgende bepalingen zijn:

In de cao voor de Papierindustrie is de volgende bepaling opgenomen:

“...De werkgever zal stimuleren dat de afspraken in het huidige Arboconvenant en Arboplusconvenant op sectorniveau geborgd worden...”

In de cao voor de Recreatie is de volgende bepaling opgenomen:

“...Er wordt een werkgroep ingesteld die zal onderzoeken welke activiteiten moeten worden voortgezet na afloop van het Arboconvenant en hoe dat gefinancierd moet worden...”

4.2.2 Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007

In tabel 4.3 wordt de ontwikkeling weergegeven in percentage cao's met bepalingen over fysische factoren. Deze groep cao's bestaat uit 107 cao's die zowel in 1998 als in 2007 deel uitmaakten van de steekproef.

Tabel 4.3 Ontwikkeling cao's met afspraken over fysieke factoren algemeen, met en zonder Arboconvenant (% cao's)

	1998	2007
Algemene ontwikkeling (107 cao's)	21%	16%
Wel Arboconvenant (6 cao's)	67%	67%
Geen Arboconvenant (101 cao's)	18%	13%

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het percentage cao's met afspraken over fysieke factoren in de periode 1998-2007 is afgenomen van 21% naar 16%. In de groep cao's waarop een Arboconvenant van toepassing is, is het percentage cao's met afspraken over fysieke factoren gelijk gebleven.

4.3 Veiligheid/gevaarlijk werk

Met betrekking tot veiligheid en gevaarlijk werk is nagegaan in hoeverre in cao's afspraken worden gemaakt over werken op hoogte, machineveiligheid, persoonlijke beschermingsmiddelen, aanrijdgevaar op bedrijfsterrein of geraakt worden door vallende voorwerpen

Arboconvenanten die betrekking hebben op dit onderwerp gaan over veiligheid algemeen, machineveiligheid en begaanbaarheid van bouwterreinen:

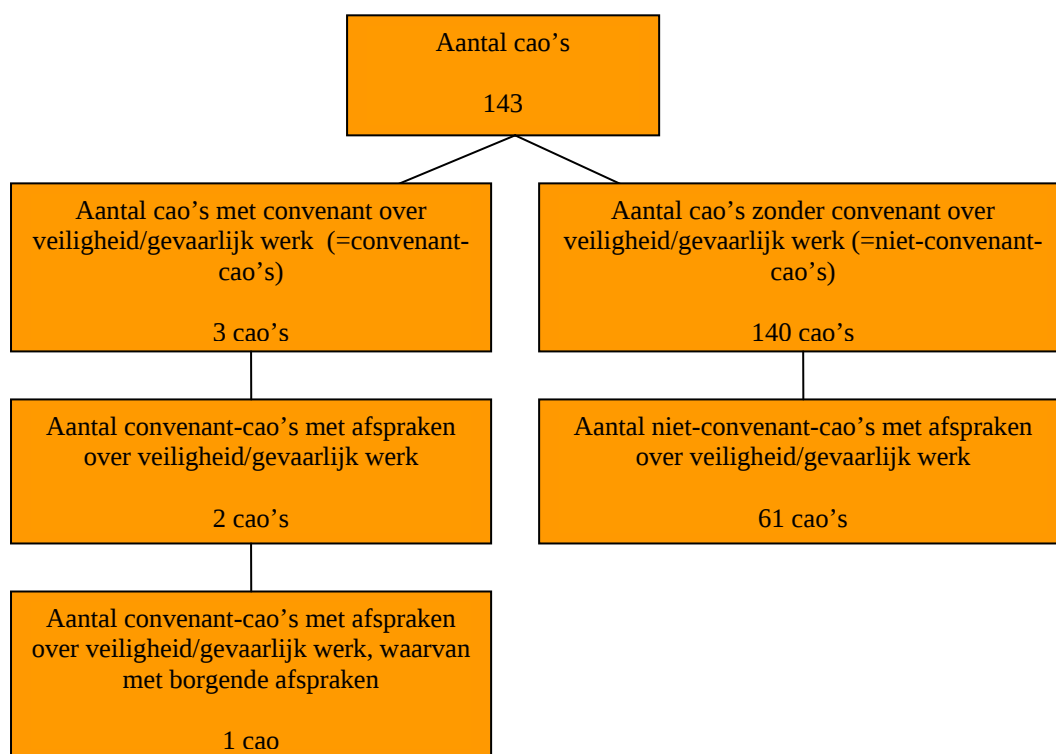
4.3.1 Borging

In 2% (3/143) van de onderzochte cao's van toepassing op <1% van de werknemers is een Arboconvenant van toepassing over veiligheid/gevaarlijk werk. In 2 van deze 3 cao's is eveneens een bepaling opgenomen over veiligheid/gevaarlijk werk. In 1 cao is een borgende bepaling opgenomen.

Daarnaast staan er 44% van de overige onderzochte cao's (61/140) wel een of meer bepalingen over veiligheid/gevaarlijk werk, maar deze cao's hebben betrekking op sectoren waarvoor geen Arboconvenant met afspraken over veiligheid/gevaarlijk werk is afgesloten.

Hieronder wordt de indeling schematisch weergegeven.

Schema 4.3 Aantal cao's waarop wel/geen convenant over veiligheid/gevaarlijk werk van toepassing is, met afspraken over veiligheid/gevaarlijk werk en met borgende bepalingen

In twee cao's waarop ook een Arboconvenant van toepassing is over veiligheid/gevaarlijk werk is een bepaling opgenomen over dit onderwerp. In 1 cao is hierover een borgende bepaling opgenomen. Het gaat om de cao voor de Bitumeneuze en Kunststofdakbedekkingsbedrijven met de volgende afspraak:

“...De werkgever is verplicht de onderstaande persoonlijke beschermingsmiddelen en collectieve- en/of individuele valbeveiligingsmiddelen aan de bij hem in dienst zijnde werknemer te verstrekken:

- Oordoppen;
- een gezichtsmasker of stofkap;
- veiligheidsschoenen;
- werkhandschoenen;
- hekwerk;
- harnas;
- vallijnen;
- etc...

Op een object dient altijd minimaal één werknemer werkzaam te zijn die de cursus “Gezond en veilig werken op het dak” heeft gevolgd...”

“...De werkgever is verplicht het door zijn werknemers te gebruiken klim- en hijsmateriaal jaarlijks te laten keuren...”

In de cao voor Kartonnage en Flexibele verpakkingsbedrijven is een niet borgende afspraak opgenomen:

“...Partijen bij de CAO...adviseren alle in de branche opererende werkgevers en werknemers met klem uitvoering te geven aan dit convenant. Het welslagen van het convenant is voor iedereen van groot belang en de Centrale Voorziening Arbo heeft in dit verband een uitgebreid communicatieplan laten opstellen. Communicatie tussen werkgevers en werknemers moet de uitwerking van het convenant ondersteunen...”

4.3.2 Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007

Van dit onderwerp is het niet mogelijk om de ontwikkeling weer te geven omdat het in 1998 geen deel heeft uitgemaakt van het onderzoek.

4.4 Gevaarlijke stoffen

Het werken met gevaarlijke stoffen brengt risico's met zich mee. De gevaren van deze stoffen zijn vaak onvoldoende bekend en de risico's worden verkeerd ingeschat. Er zijn diverse soorten gevaarlijke stoffen. Bij de analyse van cao-afspraken is onderscheid gemaakt in bepalingen over asbest, andere gevaarlijke stoffen, vrijkomende stoffen bij brand/explosie, toxische wolk.

De Arboconvenanten over gevaarlijke stoffen gaan over gevaarlijke stoffen in het algemeen, allergenen, cytostatica, narcosegassen, oplosmiddelen, legionella, biologische agentia, houtstof, kwartsstof, grondstofallergie en oplosmiddelen.

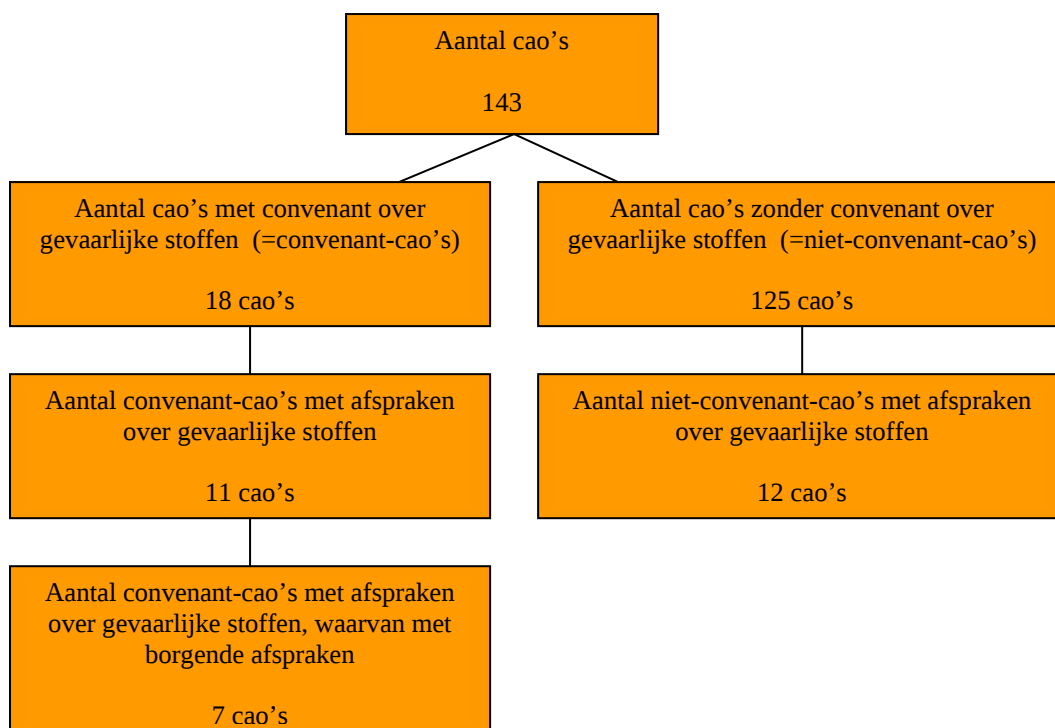
4.4.1 Borging

Met betrekking tot 13% (18/143) van de onderzochte cao's van toepassing op 13% van de werknemers is een Arboconvenant van toepassing over gevaarlijke stoffen. In 11 van deze 18 cao's is eveneens een bepaling over gevaarlijke stoffen opgenomen. Deze bepaling over gevaarlijke stoffen is in 7 van de 11 cao's borgend. In de overige 4 cao's zijn wel bepalingen over gevaarlijke stoffen gevonden, echter niet van borgende aard.

Daarnaast staan er in 10% van de overige onderzochte cao's (12/125) wel een of meer bepalingen over gevaarlijke stoffen, maar deze cao's hebben betrekking op sectoren waarvoor geen Arboconvenant met afspraken over gevaarlijke stoffen is afgesloten.

Hieronder wordt de indeling schematisch weergegeven.

Schema 4.4 Aantal cao's waarop wel/geen convenant over gevaarlijke stoffen van toepassing is, met afspraken over gevaarlijke stoffen en met borgende bepalingen

In de onderstaande tabel is aangegeven in welke mate de verschillende wijze van borging voorkomt. Het percentage cao's en percentage werknemers is gerelateerd aan de totale groep van cao's waar een Arboconvenant van toepassing is, met borgende bepalingen over gevaarlijke stoffen.

Tabel 4.4 Aantal cao's, % cao's en het daaronder vallende % werknemers uitgesplitst naar wijze van borging van conventantafspraken over gevaarlijke stoffen

Wijze van borging	Aantal cao's	% cao's	% werknemers
Normerend	6	86%	99%
Infrastructureel	-	-	-
Instrumenteel	1	14%	1%
Anders	1	14%	1%
Totaal	7*		

* In sommige cao's komen meerdere bepalingen voor en sommige afspraken zijn op meerdere manieren borgend, waardoor het totaal niet gelijk is aan de som van de onderscheiden soorten bepalingen.

Voorbeelden van borgende bepalingen in normerende zin met betrekking tot gevaarlijke stoffen zijn terug te vinden in de cao voor:

De Bouwnijverheid:

“...Er is een verbod op het gebruik van oplosmiddelrijke producten in afgesloten ruimtes of bij binnenwerk, in verband met het Organo Psycho Syndroom-gevaar...”

Het Kappersbedrijf:

“...Partijen stellen zich met betrekking tot het beoogde effect van het convenant het volgende ten doel:

a) de risicopopulatie met betrekking tot allergene belasting te verminderen, wat moet resulteren in een reductie van het optreden van handeczeem onder kappers met tenminste 40% uiterlijk op 17 december 2005 en een reductie van de nieuwe gevallen van handeczeem onder kappers met tenminste 50% uiterlijk op 17 december 2005...”

In de cao voor de Bereide Verf- en Drukinktindustrie is de volgende bepaling opgenomen als voorbeeld voor een andere wijze van borging:

“...Arbeidsomstandigheden

In het kader van het Arboconvenant is een overzicht gemaakt van de activiteiten die van een Arbodienst en een werkgever op het gebied van oplosmiddelenblootstelling in het kader van de convenantafspraken verwacht mogen worden (inspanningsverplichtingen)...”

4.4.2 Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007

In tabel 4.5 wordt de ontwikkeling weergegeven in percentage cao's met bepalingen over gevaarlijke stoffen. Deze groep cao's bestaat uit 107 cao's die zowel in 1998 als in 2007 deel uitmaakten van de steekproef.

Tabel 4.5 Ontwikkeling cao's met afspraken over gevaarlijke stoffen algemeen, met en zonder Arboconvenant (% cao's)

	1998	2007
Algemene ontwikkeling (107 cao's)	23%	17%
Wel Arboconvenant (14 cao's)	69%	62%
Geen Arboconvenant (93 cao's)	17%	11%

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het percentage cao's met afspraken over gevaarlijke stoffen in de periode 1998-2007 is afgenomen van 23% naar 17%. In de groep cao's waarop een Arboconvenant van toepassing is, is het percentage cao's met afspraken over gevaarlijke stoffen afgenomen van 69% naar 62%.

4.5 Agressie en geweld

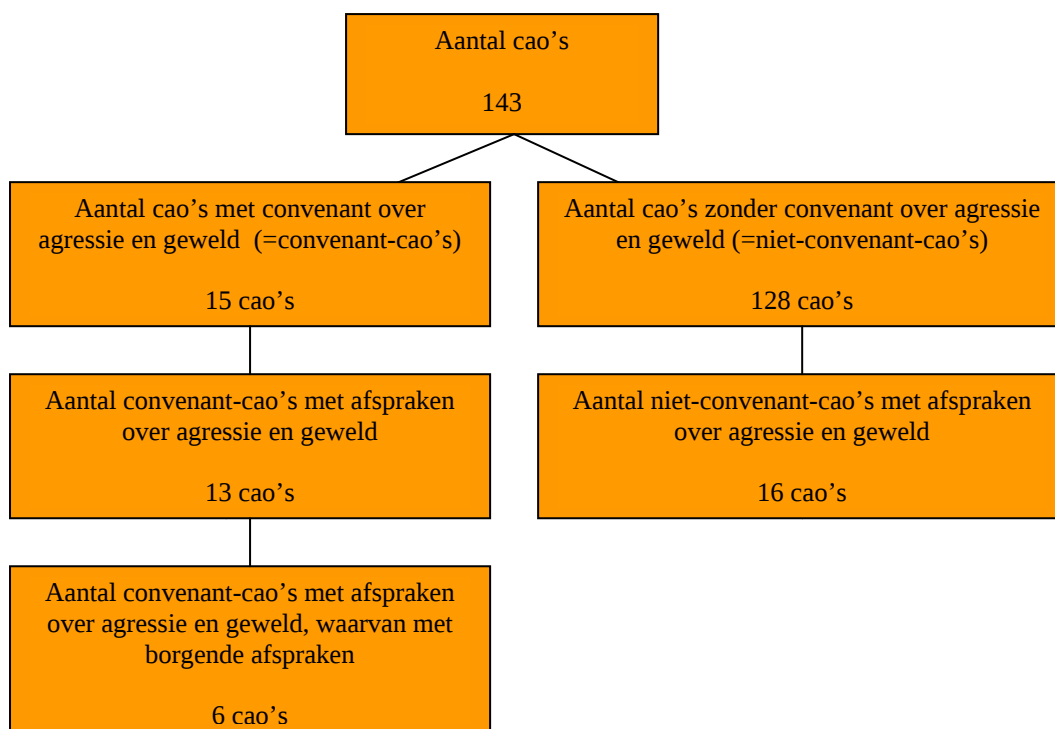
In cao's is gezocht naar bepalingen over agressie en geweld als ongewenste omgangsvorm. De arboconvenanten die in deze categorie zijn ingedeeld gaan over agressie en geweld en sociale veiligheid.

4.5.1 Borging

Met betrekking tot 11% (15/143) van de onderzochte cao's van toepassing op 24% van de werknemers is een Arboconvenant van toepassing dat over agressie en geweld gaat. In 13 van deze 15 cao's is eveneens een bepaling over agressie en geweld opgenomen. Deze bepaling over agressie en geweld is in 6 van de 13 cao's borgend. In de overige 7 cao's zijn wel bepalingen over agressie en geweld opgenomen, echter niet van borgende aard.

Daarnaast staan er in 13% van de overige onderzochte cao's (16/128) cao's wel een of meer bepalingen over agressie en geweld, maar deze cao's hebben betrekking op sectoren waarvoor geen Arboconvenant met afspraken over agressie en geweld is afgesloten. Hieronder wordt de beschreven indeling schematisch weergegeven.

Schema 4.5 Aantal cao's waarop wel/geen convenant over agressie en geweld van toepassing is, met afspraken over agressie en geweld en met borgende bepalingen

In de tabel 4.6 is aangegeven in welke mate de verschillende wijze van borging voorkomt. Het percentage cao's en percentage werknemers is gerelateerd aan de totale groep van cao's waar een Arboconvenant van toepassing is, met borgende bepalingen over agressie en geweld.

Tabel 4.6 Aantal cao's, % cao's en het daaronder vallende % werknemers uitgesplitst naar wijze van borging van convenantafspraken over agressie en geweld

Wijze van borging	Aantal cao's	% cao's	% werknemers
Normerend	3	50	74
Infrastructureel	2	33	2
Instrumenteel	-	-	-
Anders	1	17	24
Totaal	6		

Voorbeelden van borgende bepalingen in normerende zin met betrekking tot agressie en geweld:

In de Thuiszorg: ...*“De werkgever is verplicht maatregelen te nemen die de lichamelijke en geestelijke integriteit van de werknemer zoveel mogelijk beschermen, opdat seksuele intimidatie, racisme, agressie en elke andere vorm van intimidatie kunnen worden voorkomen”...*

In de Gehandicaptenzorg: ...”Op basis van de RI&E wordt indien noodzakelijk een ...plan van aanpak inzake agressie en emotionele belasting ingevoerd in een bepaalde organisatie eenheid...In het plan van aanpak wordt minimaal opgenomen...aanpak van onveiligheid, agressie en seksuele intimidatie...”

In de Beveiligingsorganisaties: ...”In het kader van het veiligheidsmanagement van het bedrijf ter bevordering van persoonlijke veiligheid van beveiligers moeten beveiligers tijdens de uitvoering van hun dienst, dan wel combinaties van diensten,..., deugdelijke communicatiemiddelen hebben, waarmee zij direct contact hebben om:

- vaste meldingen te kunnen doen;
- assistentie in te kunnen roepen;
- onregelmatigheden te kunnen melden;
- een noodsignaal te kunnen geven.

De werknemer moet aan de procedures voor veiligheid in het bedrijf meewerken.

Een voorbeeld van een borgende bepaling in infrastructurele zin is opgenomen in de cao voor de detailhandel in Aardappelen, groente en fruit: “...De Commissie Winkelcriminaliteit van het Hoofdbedrijfsschap Detailhandel wil een bijdrage leveren aan een veiliger detailhandelsklimaat...”

4.5.2 Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007

In tabel 4.7 wordt de ontwikkeling weergegeven in percentage cao's met bepalingen over agressie en geweld. Deze groep cao's bestaat uit 107 cao's die zowel in 1998 als in 2007 deel uitmaakten van de steekproef.

Tabel 4.7 Ontwikkeling cao's met afspraken over agressie en geweld algemeen, met en zonder Arboconvenant (% cao's)

	1998	2007
Algemene ontwikkeling (107 cao's)	8%	13%
Wel Arboconvenant (13 cao's)	15%	54%
Geen Arboconvenant (94 cao's)	6%	8%

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het percentage cao's met afspraken over agressie en geweld in de periode 1998-2007 is toegenomen van 8 naar 13%. In de groep cao's waarop een Arboconvenant van toepassing is, is het percentage cao's met afspraken over agressie en geweld toegenomen van 15 naar 54%.

4.6 Werkdruk

In cao's is gezocht naar bepalingen over werkdruk.

De Arboconvenanten hebben als onderwerp: werkdruk, psychosociale of emotionele werkbelasting, psychische belasting of werkstress.

4.6.1 Borging

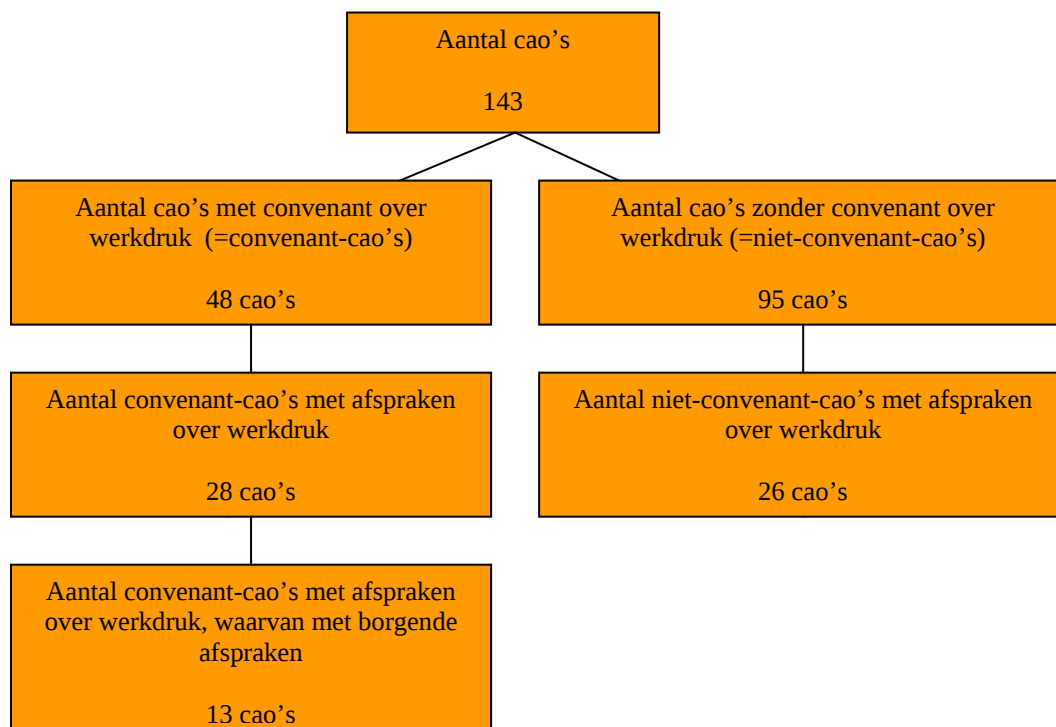
Met betrekking tot 34% (48/143) van de onderzochte cao's van toepassing op 49% van de werknemers is een Arboconvenant van toepassing over werkdruk. In 28 van deze 48 cao's is eveneens een bepaling over werkdruk opgenomen. Deze bepaling over werkdruk is in 13 van

de 28 cao's borgend. In de overige 15 cao's zijn wel bepalingen over werkdruk gevonden, echter niet van borgende aard.

Daarnaast staan er in 27% van de overige onderzochte cao's (26/95) cao's wel een of meer bepalingen over werkdruk, maar deze cao's hebben betrekking op sectoren waarvoor geen Arboconvenant met afspraken over werkdruk is afgesloten.

Hieronder wordt de indeling schematisch weergegeven.

Schema 4.6 Aantal cao's waarop wel/geen convenant over werkdruk van toepassing is, met afspraken over werkdruk en met borgende bepalingen

In de tabel 4.8 is aangegeven in welke mate de verschillende wijze van borging voorkomt. Het percentage cao's en percentage werknemers is gerelateerd aan de totale groep van cao's waar een Arboconvenant van toepassing is, met borgende bepalingen over werkdruk.

Tabel 4.8 Aantal cao's, % cao's en het daaronder vallende % werknemers uitgesplitst naar wijze van borging van convenantafspraken over werkdruk

Wijze van borging	Aantal cao's	% cao's	% werknemers
Normerend	3	23%	10%
Infra-structureel	2	15%	5%
Instrumenteel	7	54%	84%
Anders	3	23%	8%
Totaal	13*		

* In sommige cao's komen meerdere bepalingen voor en sommige afspraken zijn op meerdere manieren borgend, waardoor het totaal niet gelijk is aan de som van de onderscheiden soorten bepalingen.

Een voorbeeld van een borgende bepaling in normerende zin met betrekking tot werkdruk is terug te vinden in de cao voor de Suikerwerk- en Chocolade-industrie:

“...De werkgever is verplicht om van de werknemers de werkdruk te analyseren door middel van de daartoe door sociale partners ontwikkelde Quickscan Werkdruk...”

Voorbeelden van borgende bepalingen in instrumentele zin zijn opgenomen in de cao's voor:

Het Primair onderwijs: *“...De werkgever stelt als onderdeel van de risico-inventarisatie en – evaluatie op schoolniveau een plan van aanpak vast dat in ieder geval gericht is op:*

a) het voorkomen en beperken van ziekteverzuim door de werknemer, waarbij met name aan het tegengaan van psychische overbelasting wordt tegengegaan...”

De Suikerverwerkende industrie: *“...Sociale partners stellen de Quickscan Werkdruk ter beschikking aan de werkgever. Sociale partners stellen direct na gereedkomen het geactualiseerde en uitgebreide Oplossingenboek Werkdruk ter beschikking aan de werkgevers...”*

De Algemene Banken: *“...Partijen bij de CAO bevelen de werkgever aan om bij de inrichting van de functies en de evaluatie van bestaande functies het zogenaamde “8-puntenplan” in acht te nemen. Dit puntenplan komt voort uit het overleg tussen werkgever en werknemersorganisaties binnen de bedrijfstak in het kader van het Arboconvenant voor het Bankbedrijf over het voorkomen van werkdruk en RSI...”*

Wonen: *“...Door bedrijven zal ernaar worden gestreefd de werkdruk te onderzoeken. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de werkdrukmeter, die is uitgegeven door het Arboconvenant Wonen. Deze is te bereiken via de websites van de CAO partijen of via de website van de Stichting WoonWerk...”*

4.6.2 Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007

In tabel 4.9 wordt de ontwikkeling weergegeven in percentage cao's met bepalingen over werkdruk. Deze groep cao's bestaat uit 107 cao's die zowel in 1998 als in 2007 deel uitmaakten van de steekproef.

Tabel 4.9 Ontwikkeling cao's met afspraken over werkdruk algemeen, met en zonder Arboconvenant (% cao's)

	1998	2007
Algemene ontwikkeling (107 cao's)	33%	26%
Wel Arboconvenant (37 cao's)	38%	38%
Geen Arboconvenant 70 cao's)	30%	20%

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het percentage cao's met afspraken over werkdruk in de periode 1998-2007 is afgenomen van 33% naar 26%. In de groep cao's waarop een Arboconvenant van toepassing is, is het percentage cao's met afspraken over werkdruk gelijk gebleven.

4.7 Re-integratie

Afspraken in Arboconvenanten en cao's over dit onderwerp gaan over (vroegtijdige) re-integratie in verschillende vormen.

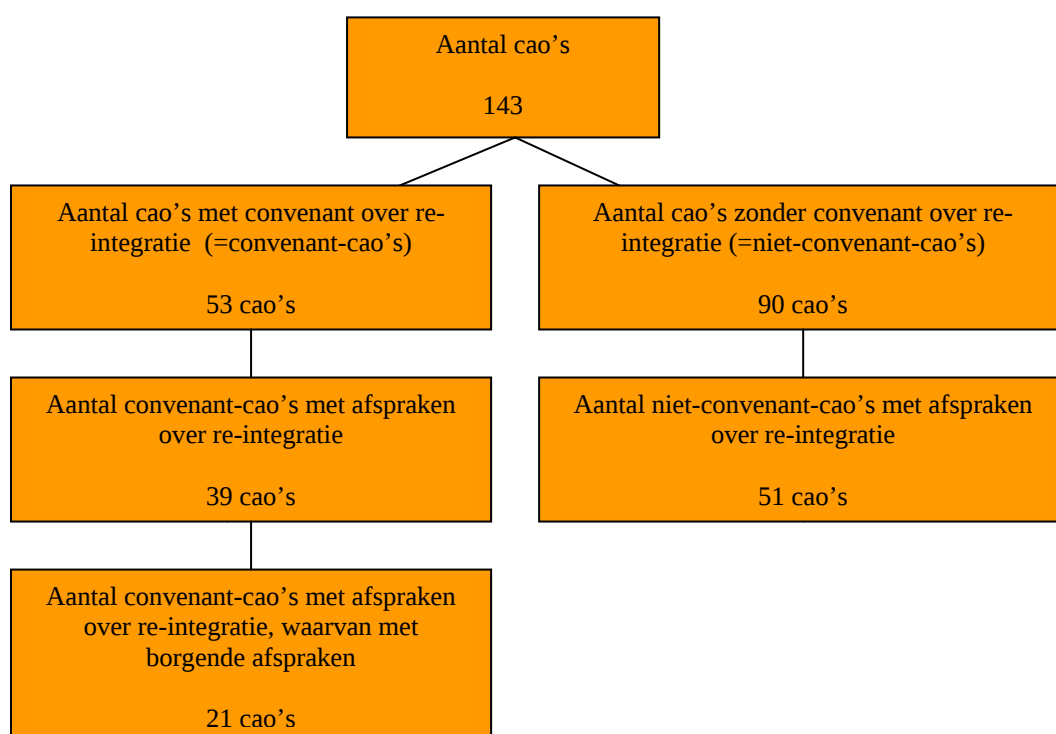
4.7.1 Borging

Met betrekking tot 37% (53/143) van de onderzochte cao's van toepassing op 49% van de werknemers is een Arboconvenant van toepassing over re-integratie. In 39 van deze 53 cao's is eveneens een bepaling over re-integratie opgenomen. Deze bepaling over re-integratie is in 21 van de 39 cao's borgend. In de overige 18 cao's zijn wel bepalingen opgenomen over re-integratie, echter niet van borgende aard.

Daarnaast staan er in 57% van de overige onderzochte cao's (51/90) wel een of meer bepalingen over re-integratie, maar deze cao's hebben betrekking op sectoren waarvoor geen Arboconvenant met afspraken over re-integratie is afgesloten.

Hieronder wordt de beschreven indeling schematisch weergegeven.

Schema 4.7 Aantal cao's waarop wel/geen convenant over re-integratie van toepassing is, met afspraken over re-integratie en met borgende bepalingen

In tabel 4.10 is aangegeven in welke mate de verschillende wijze van borging voorkomt. Het percentage cao's en percentage werknemers is gerelateerd aan de totale groep van cao's waar een Arboconvenant van toepassing is, met borgende bepalingen over re-integratie.

Tabel 4.10 Aantal cao's, % cao's en het daaronder vallende % werknemers uitgesplitst naar wijze van borging van conventaatspraken over re-integratie

Wijze van borging	Aantal cao's	% cao's	% werknemers
Normerend	11	52%	28%
Infra-structureel	6	29%	58%
Instrumenteel	5	24%	9%
Anders	6	29%	26%
Totaal	21*		

* In sommige cao's komen meerdere bepalingen voor en sommige afspraken zijn op meerdere manieren borgend, waardoor het totaal niet gelijk is aan de som van de onderscheiden soorten bepalingen.

Voorbeelden van borgende bepalingen in normerende zin met betrekking tot re-integratie zijn terug te vinden in de cao voor:

De Afbouw:

“...Indien een werknemer in de loop van zijn dienstverband voor zijn functie geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt wordt, zal zijn werkgever binnen zijn onderneming zoeken naar mogelijkheden om voor deze werknemer passend werk te vinden...”

Voorbeelden van borgende bepalingen in infrastructurele zin zijn opgenomen in de cao voor:

ABN AMRO: In deze cao is een verwijzing opgenomen naar de website van ABN AMRO Services, een gecertificeerde arbodienst.

De Houtverwerkende industrie:

In deze cao is een protocol opgenomen voor re-integratie genaamd: uitwerking CAO afspraken voor de Houtverwerkende Industrie.

Voorbeelden van borgende bepalingen in instrumentele zin zijn opgenomen in de cao voor:

De Kartonnage- en flexibele verpakkingsbedrijven: *“...Er zal een case manager ten behoeve van de branche aangesteld worden die tot taak krijgt om (deels) arbeidsgeschikte werknemers en ondernemingen te ondersteunen bij het vinden van re-integratiemogelijkheden binnen de onderneming, dan wel binnen de branche maar ook eventueel daarbuiten. Van deze diensten van de case manager dient in beginsel door zowel de werkgever als de werknemer gebruik gemaakt te worden...”*

De schilders- afwerkings en glaszetbedrijven: *“...Het loopbaanproject schilders is landelijk toegankelijk voor zieken die niet meer kunnen terugkeren in de eigen functie (re-integratie). Indien het loopbaanproject gedurende de looptijd van de cao wordt beëindigd houden werknemers recht op begeleiding overeenkomstig de voorwaarden van het project...”*

4.7.2 Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007

De ontwikkeling kan voor dit onderwerp niet worden weergegeven omdat het in 1998 geen deel heeft uitgemaakt van het onderzoek

4.8 Verzuimbegeleiding

In het kader van regelingen op het gebied van verzuimbegeleiding zijn meerdere soorten cao-afspraken te onderscheiden. Afspraken gaan onder andere over procedurele voorschriften, controlevoorschriften of begeleiding door een bedrijfsarts.

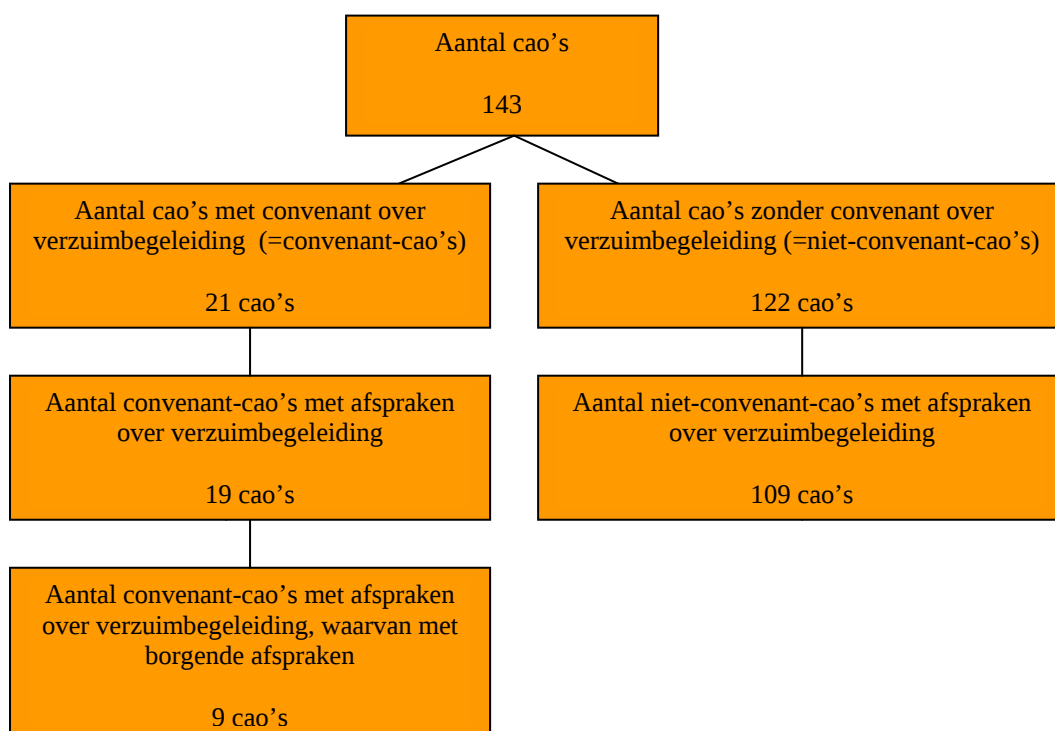
Arboconvenanten over dit onderwerpen gaan over verschillende vormen van verzuimbegeleiding.

4.8.1 Borging

Met betrekking tot 15% (21/143) van de onderzochte cao's van toepassing op 17% van de werknemers is een Arboconvenant van toepassing over verzuimbegeleiding. In 19 van deze 21 cao's is eveneens een bepaling over verzuimbegeleiding opgenomen. Deze bepaling over verzuimbegeleiding is in 9 van de 19 cao's borgend. In de overige 10 cao's zijn wel bepalingen over re-integratie gevonden, echter niet van borgende aard.

Daarnaast staan er in 91% van de overige onderzochte cao's (109/122) cao's wel een of meer bepalingen over verzuimbegeleiding, maar deze cao's hebben betrekking op sectoren waarvoor geen Arboconvenant met afspraken over verzuimbegeleiding is afgesloten. Hieronder wordt de beschreven indeling schematisch weergegeven.

Schema 4.8 Aantal cao's waarop wel/geen convenant over verzuimbegeleiding van toepassing is, met afspraken over verzuimbegeleiding en met borgende bepalingen

In tabel 4.11 is aangegeven in welke mate de verschillende wijze van borging voorkomt. Het percentage cao's en percentage werknemers is gerelateerd aan de totale groep van cao's waar een Arboconvenant van toepassing is, met borgende bepalingen over verzuimbegeleiding.

Tabel 4.11 Aantal cao's, % cao's en het daaronder vallende % werknemers uitgesplitst naar wijze van borging van convenantafspraken over verzuimbegeleiding

Wijze van borging	Aantal cao's	% cao's	% werknemers
Normerend	4	44%	55%
Infrastructureel	2	22%	34%
Instrumenteel	2	22%	5%
Anders	2	22%	5%
Totaal	8*		

* In sommige cao's komen meerdere bepalingen voor en sommige afspraken zijn op meerdere manieren borgend, waardoor het totaal niet gelijk is aan de som van de onderscheiden soorten bepalingen.

Voorbeelden van borgende bepalingen in normerende en infra-structurele zin met betrekking tot verzuimbegeleiding zijn terug te vinden in de cao voor de Bouwnijverheid:

“...Alle werknemers en werkgever in de bouw hebben recht op de door de Stichting Arbouw, al dan niet door middel van derden, te verlenen voorlichting, informatie en onderzoek op het gebied van veiligheid en de gezondheid in de bedrijfstak...”

Een voorbeeld van borgende bepalingen in infrastructurale zin is opgenomen in cao voor het Taxivervoer:

“...Sociaal Fonds Taxi vervult binnen de bedrijfstak Taxi de rol van toezichthouder en kenniscentrum op het gebied van opleidingen, Arbo, Veiligheid, en CAO Taxivervoer...”

4.8.2 Ontwikkelingen tussen 1998 en 2007

De ontwikkeling kan voor het onderwerp verzuimbegeleiding niet worden weergegeven omdat het in 1998 geen deel heeft uitgemaakt van het onderzoek.

Hoofdstuk 5 Conclusies

Achtereenvolgens worden per onderzoeksvraag de belangrijkste conclusies weergegeven.

5.1 Borging van Arboconvenanten in cao's

De hieronder opgenomen tabel geeft per onderwerp de onderverdeling van borging aan in de categorieën normerend, infra-structureel, instrumenteel en anders.

Tabel 5.1: overzicht aantal cao's met borgende bepalingen over de onderwerpen uit de Arboconvenanten

onderwerpen Arboconvenanten	Totaal	Aantal borgend	Normatief	Infra- structureel	Instrumenteel	Anders
Fysieke belasting	26	20	14	2	7	4
Fysische factoren	8	3	3	-	-	-
Veiligheid/gevaarlijk werk	2	1	1	-	-	-
Gevaarlijke stoffen	11	7	6	-	1	1
Agressie en geweld	13	6	3	2	-	1
Werkdruk	28	13	3	2	7	3
Re-integratie	39	21	11	6	5	6
Verzuimbegeleiding	19	9	4	2	2	2
Totaal	75*					

* In sommige cao's komen meerdere bepalingen voor en sommige afspraken zijn op meerdere manieren borgend, waardoor het totaal niet gelijk is aan de som van de onderscheiden soorten bepalingen.

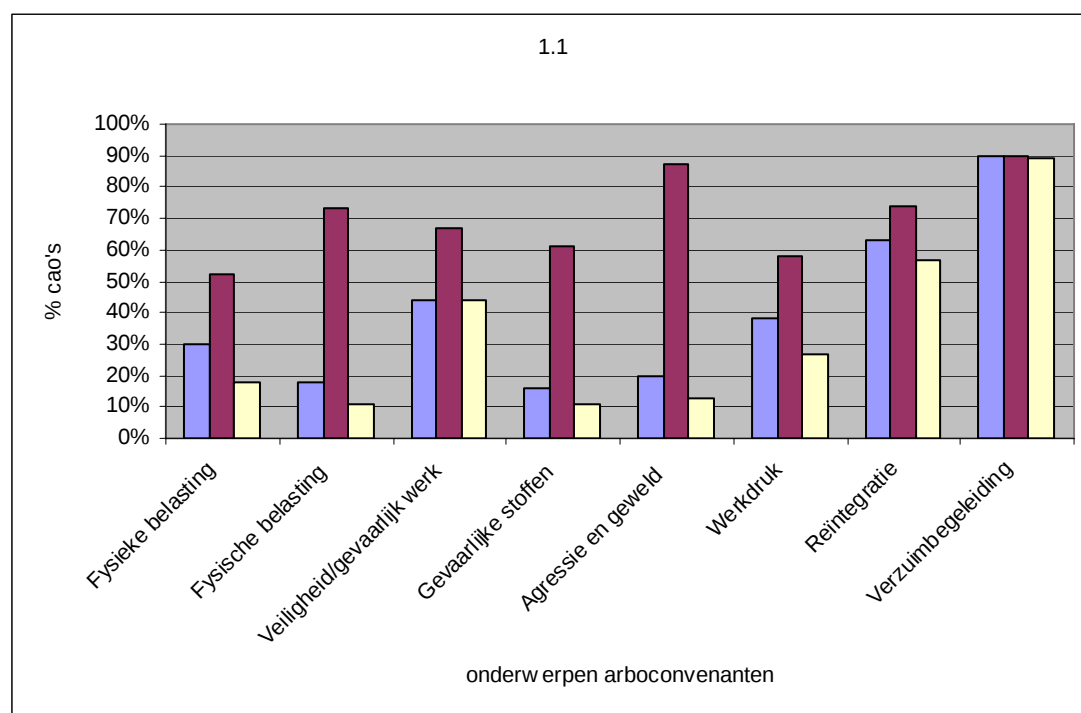
Uit de bovenstaande tabel blijkt dat bij alle onderzochte onderwerpen, met uitzondering van werkdruk, de normerende wijze van borging het meest voorkomt. Bij het onderwerp werkdruk komt instrumentele borging het meest voor.

Bij alle onderwerpen, behalve re-integratie en agressie en geweld, komt de infrastructurale wijze van borging het minst voor. Bij re-integratie en agressie en geweld komt de instrumentele wijze van borging het minst voor.

5.2 Relatie Arboconvenant en hoeveelheid cao-afspraken over arbeidsomstandigheden

Uit de onderstaande grafiek blijkt dat met betrekking tot alle onderwerpen het percentage cao's met afspraken groter is als er een Arboconvenant van toepassing is. De kanttekening die hierbij gemaakt moet worden is dat afspraken over bijvoorbeeld fysieke belasting tot stand komen omdat fysieke belasting in de betrokken sector een arborisico is. De kans dat in die sectoren aandacht wordt besteed aan fysieke belasting is vanuit dien hoofde al groter dan in de andere cao's. Dit geldt ook voor de andere onderwerpen die in de convenanten aan de orde zijn. Een tweede kanttekening is dat cao's waarop een Arboconvenanten met als onderwerp veiligheid/gevaarlijk werk van toepassing is, maar heel weinig voorkomen (zie tabel III.1 in Bijlage III met aantallen en percentage cao's met afspraken over een arbeidsrisico voor de groep cao's in het algemeen, met en zonder Arboconvenant).

Grafiek 5.1 % cao's met afspraken over een arbeidsrisico algemeen en onderscheiden naar wel/geen Arboconvenant

Lila: % cao's ten opzichte van alle onderzochte cao's met een bepaling over het arbeidsrisico.

Paars: % cao's ten opzichte van de totale groep waar een arboconvenant over dat arbeidsrisico van toepassing is, waar een bepaling is opgenomen over het arbeidsrisico.

Wit: % cao's ten opzichte van de totale groep waarop geen arboconvenant over dat onderwerp van toepassing is en waar een bepaling is opgenomen over dat arbeidsrisico.

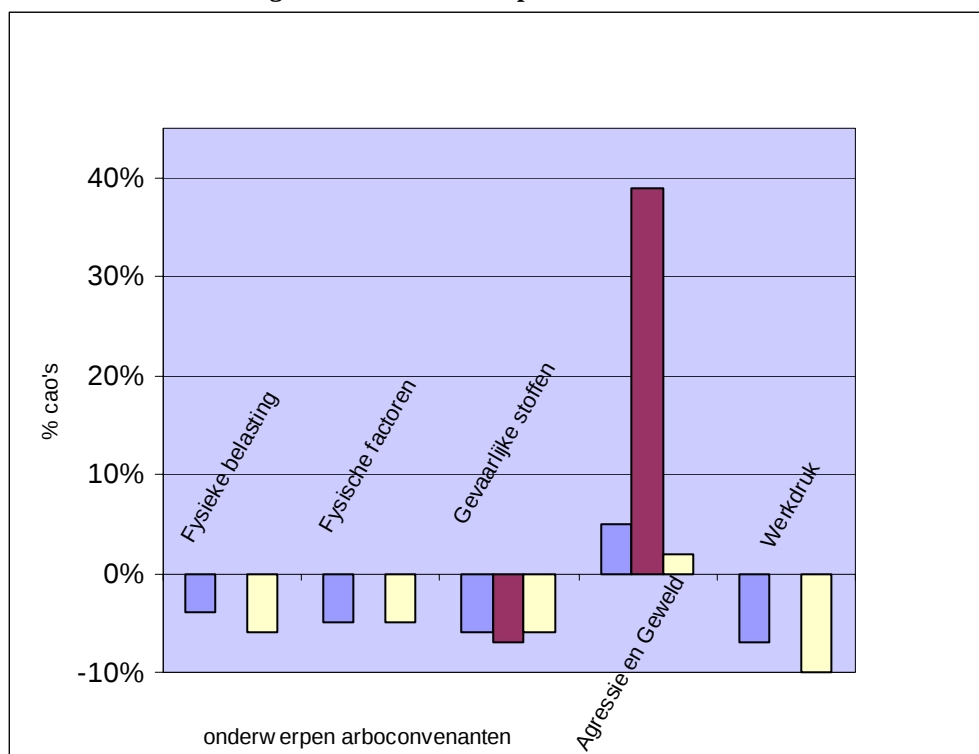
5.3 Vergelijking cao's naar onderwerpen Arboconvenanten in de tijd

Voor vijf van de acht onderwerpen in het vorige hoofdstuk is de ontwikkeling tussen 1998 en 2007 in beeld gebracht. Van de andere drie onderwerpen (veiligheid/gevaarlijk werk, reïntegratie en verzuimbegeleiding) is dat niet mogelijk omdat deze onderwerpen in 1998 niet in het toenmalige onderzoek zijn betrokken.

Grafiek 5.2 laat zien dat ten aanzien van vier van de vijf onderwerpen het percentage cao's met afspraken over die onderwerpen in 2007 lager is dan in 1998. Alleen met betrekking tot het onderwerp agressie en geweld is het percentage cao's met afspraken over dat onderwerp in de genoemde periode toegenomen.

Als wordt gekeken naar het onderscheid tussen de groep cao's waarop een convenant van toepassing is met afspraken over een bepaald onderwerp en de groep cao's waarop geen convenant van toepassing is of geen convenant met afspraken over dat onderwerp, dan blijkt in het algemeen dat de daling van het percentage cao's met afspraken over een bepaald onderwerp in de eerstgenoemde groep kleiner is dan in de tweede groep c.q. de stijging (bij agressie en geweld) groter is. De kanttekening die hierbij gezet moet worden is dat de groep cao's waarop een arboconvenant over Agressie en Geweld van toepassing is, klein is (zie tabel IV.2 in bijlage IV voor een overzicht ontwikkeling 1998 – 2007 in aantal en % cao's met afspraken over arbeidsrisico's in het algemeen, met en zonder Arboconvenant).

Grafiek 5.2 Ontwikkeling % cao's met afspraken over een arbeidsrisico in het algemeen, en onderscheiden naar wel/geen Arboconvenant, periode 1998-2007

Lila: ontwikkeling in % cao's met afspraken over het arbeidsrisico ten opzichte van **alle onderzochte** cao's

Paars: ontwikkeling in % cao's met afspraken over het arbeidsrisico binnen de groep **met Arboconvenant** over dat arbeidsrisico.

Wit: ontwikkeling in % cao's met afspraken over het arbeidsrisico binnen de groep **zonder Arboconvenant** over dat arbeidsrisico.

Van de hierboven genoemde vijf aspecten is er voor drie een algemene ontwikkeling in % cao's weer te geven tussen 2004 en 2005. Bij de aspecten fysieke belasting en fysische factoren is er in deze periode een toename van het % cao's met afspraken. Voor het aspect gevaarlijke stoffen is er sprake van een afname².

Tabel 5.2 Vergelijking % cao's 2004 en 2005

	% cao's	
	2004	2005
Fysieke belasting	18%	23%
Fysische factoren	14%	15%
Gevaarlijke stoffen	15%	13%

In de rapportage van het onderzoek Preventie en Ziekteverzuim 2006 dat later dit jaar zal verschijnen zal meer informatie zijn opgenomen over ontwikkelingen. Daarin gaat het niet alleen over de hierboven genoemde arbeidsrisico's. Ook onderwerpen als Arbodienstverlening, Risico Inventarisatie en Evaluatie, Maatwerkregeling komen in deze rapportage aan de orde.

² A. Houtkoop, I. Bos, P. Feenstra en A. Machiels-Van Es, Preventie en Ziekteverzuim 2005, Directie Uitvoeringstaken Arbeidsvoorwaardenwetgeving, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, november 2006, Den Haag.

Bijlage I: Onderzochte cao's die deel uitmaken van de steekproef

Naam van de cao		Ingangsdatum	Expiratiedatum
Glastuinbouw*		1 april 2001	1 april 2004
Open Teelten*		1 januari 2005	1 juli 2006
Dierhouderij*		1 april 2005	1 juli 2007
Hoveniersbedrijf*		1 januari 2006	1 maart 2007
Land- en tuinbouwwerktuigen exploiterende ondernemingen*		1 januari 2005	1 april 2007
Unilever		1 maart 2005	1 maart 2006
Bakkersbedrijf*		26 maart 2006	1 juni 2007
Heineken Nederland Beheer B.V.		1 april 2006	1 juli 2008
Mode-, Interieur-,Tapijt-, en textielindustrie		1 mei 2005	1 mei 2008
Timmerfabrieken*		1 januari 2005	1 januari 2007
Grafi-media*		1 februari 2005	1 februari 2007
Akzo Nobel Nederland B.V. (HP)		1 juni 2004	1 april 2007
DSM Limburg B.V.		1 januari 2005	1 april 2006
Akzo Nobel Pharma B.V.		1 juni 2004	1 april 2007
Betonproduktenindustrie		1 maart 2005	1 maart 2007
Metalektro		1 juli 2004	1 november 2007
Metalektro (HP)		1 juli 2004	1 november 2007
Corus Staal B.V. (vh. Hoogovens)		1 januari 2003	1 januari 2004
Metaalbewerking (metaal-en techn.bedr.)		1 mei 2005	1 februari 2008
Oce Nederland B.V.		1 januari 2005	1 januari 2007
Philips (cao A)		1 januari 2005	1 januari 2008
Philips (cao B)		1 januari 2005	1 januari 2008
Carrosseriebedrijf (metaal-en techn.bedr.)*		1 mei 2005	1 februari 2008
Meubelindustrie en meubileringsbedrijven*		1 april 2005	1 april 2007
Sociale werkvoorziening*		1 januari 2006	1 november 2007
Energie- en nutsbedrijven, sector distributie		1 april 2005	1 juni 2007
Bouwnijverheid*		1 april 2004	1 april 2007
Technische installatiebedrijven (metaal-en techn.bedr.)*		1 mei 2005	1 februari 2008
Afbouw (vh. Stukadoors- afbouw- en terrazzobedrijf)*		1 januari 2005	1 januari 2008
Schilders- afwerkings- en glaszetbedrijf*		1 maart 2006	1 maart 2009
Motorvoertuigen en tweewielerbedrijven (metaal-en techn.bedr.)		1 mei 2005	1 februari 2008
Bloemen en planten groothandel		1 juli 2004	1 januari 2008
Aardappelen, groente en fruit groothandel		1 januari 2006	1 januari 2007
Vleessector (vh. Vleesgroothandel en exportslachterijen)*		1 oktober 2004	1 april 2007
Levensmiddelen en/of zoetwaren etc.,(groothandel)		1 juli 2004	1 juli 2007
Technische groothandel		1 januari 2006	1 januari 2008
Informatie-, Communicatie- en Kantoortechn.branche		1 januari 2006	1 januari 2008
Albert Heijn (distributie-organisatie)		22 maart 2004	26 maart 2006
Hema		1 februari 2003	1 februari 2004
Bijenkorf B.V.		1 augustus 2002	1 februari 2004
Vroom en Dreesmann B.V.		1 februari 2006	1 februari 2007
Levensmiddelen (grootwinkelbedrijven)		1 april 2004	1 april 2007
Levensmiddelenbedrijf		1 april 2004	1 april 2007
Slagersbedrijf*		1 april 2004	1 april 2007
Apotheken		1 april 2004	1 april 2006
Drogisterijbranche		1 april 2004	1 april 2007
Doe het zelf branche		1 april 2004	1 januari 2007
Ikea Nederland B.V..		1 april 2005	1 oktober 2007
Praxis group		1 januari 2005	1 januari 2006
Bloemen en Planten detailhandel		1 januari 2005	1 januari 2007

Electrotechnische detailhandel		1 januari 2005	1 juli 2007
Gemengde- en speelgoedbranche		1 januari 2006	1 januari 2007
Mode- en Sportdetailhandel (v/h Textieldetailhandel)		1 april 2003	1 januari 2005
Schoenendetailhandel		1 juli 2002	1 juli 2003
Textiel grootwinkelbedrijven		1 april 2002	1 april 2004
Wonen*		1 januari 2006	1 januari 2008
Horeca- en aanverwant bedrijf*		1 juli 2005	1 april 2008
Recreatie*		1 juli 2006	1 juli 2008
Contract-cateringbranche*		1 april 2006	1 april 2008
Nederlandse Spoorwegen		1 januari 2005	1 april 2007
Beroepsgoederenvervoer over de weg		1 april 2005	1 april 2007
Openbaar vervoer		1 januari 2005	1 januari 2007
Selectvracht B.V.		1 april 2005	1 januari 2007
Van Gend en Loos B.V.		1 april 2001	1 april 2003
Taxivervoer*		1 januari 2005	1 juli 2007
Goederenvervoer Nederland		1 april 2005	1 april 2007
KLM-grondpersoneel		1 april 2002	1 april 2004
ANWB		1 april 2004	1 april 2007
Reisbranche		1 april 2004	1 juli 2006
Postkantoren		1 april 2005	1 april 2007
TNT N.V.		1 mei 2005	1 oktober 2007
TPG Post Zaterdagbestellers		1 mei 2005	1 oktober 2007
TNT Postbezorgers		1 mei 2005	1 oktober 2007
Callcenters branche		1 november 2006	1 mei 2008
KPN N.V.		1 januari 2006	1 januari 2008
SNS Reaal Groep*		1 januari 2006	1 januari 2007
ABN-AMRO*		1 januari 2006	1 januari 2008
Algemene banken*		1 januari 2006	1 januari 2008
Fortis-bank*		1 januari 2006	1 januari 2008
ING-bank*		1 mei 2004	1 januari 2007
Rabo-bank*		1 mei 2005	1 mei 2007
Achmea B.V.		1 juni 2004	1 juni 2006
Verzekeringsbedrijf (binnendienst)		1 juni 2004	1 juni 2007
Delta Lloyd n.v.*		1 juni 2005	1 juni 2007
Woondiensten (vh.Woningcorporaties)*		1 januari 2005	1 januari 2007
Atos Origin		1 januari 2006	1 januari 2007
Getronics PinkRocade (GPR)		1 januari 2004	1 januari 2005
Architectenbureaus*		1 januari 2006	1 april 2007
Uitzendbureaus; vaste medewerkers		1 januari 2006	1 januari 2008
Uitzendkrachten (NBBU)		29 maart 2004	1 januari 2009
Uitzendkrachten (ABU)*		29 maart 2004	1 april 2009
Beveiligingsorganisaties (particuliere)*		1 april 2005	1 april 2007
Schoonmaak- en glazenwassersbedrijf*		1 januari 2005	1 januari 2008
KPN Contact/SNT nieuw		1 oktober 2005	1 januari 2007
Provinciepersoneel*		1 april 2005	1 juni 2007
Rijkspersoneel*		1 januari 2005	1 januari 2007
Gemeente-ambtenaren*		1 december 2005	1 juni 2007
Politie-personeel*		1 juli 2005	1 januari 2008
Defensie-personeel*		1 januari 2004	1 maart 2007
CWI		1 januari 2006	1 januari 2008
Sociale Verzekeringsbank		1 januari 2006	1 april 2008
UWV (Uitvoeringsorgaan werknemersverzekeringen)		1 januari 2006	1 mei 2007
Zorgverzekeraars*		1 januari 2006	1 juni 2007
Primair Onderwijs*		1 augustus 2006	1 augustus 2008

Ons Middelbaar Onderwijs	1 augustus 2006	1 juli 2007
Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie*	1 februari 2003	1 februari 2007
Voortgezet Onderwijs*	1 augustus 2006	1 juli 2007
Hoger Beroepsonderwijs*	1 januari 2006	1 augustus 2007
Nederlandse universiteiten (openbare- en bijzondere univ.)*	1 januari 2006	1 september 2007
Arbo Unie Nederland	1 juli 2002	1 januari 2004
Geestelijke gezondheidszorg (GGZ)*	1 januari 2005	1 september 2006
Universitair Medische Centra (UMC) (v/h: Academische. Zkh.)*	1 maart 2002	1 maart 2004
Ziekenhuizen*	1 januari 2006	1 februari 2008
Huisartsenzorg (v/h doktersassistenten)	1 mei 2004	1 mei 2005
Verpleeg- en verzorgingstehuizen	1 januari 2006	1 januari 2007
Kinderopvang*	1 januari 2006	1 mei 2007
Jeugdzorg*	1 januari 2006	1 mei 2007
Thuiszorg*	1 oktober 2006	1 oktober 2007
Gehandicaptenzorg*	1 januari 2005	1 april 2007
Welzijnswerk en maatschappelijke dienstverlening*	1 januari 2006	1 mei 2007
Holland Casino's	1 april 2003	1 april 2005
Kappersbedrijf*	1 juli 2002	1 juli 2004

* in deze sector is tevens een Arboconvenant van toepassing

Bijlage II: Overzicht onderzochte (niet steekproef-)cao's waarop een arboconvenant van toepassing is

Naam van de cao	Ingangsdatum	Expiratiedatum
Suikerverwerkende industrie	1 januari 2005	1 juli 2007
Suikerwerk- en chocoladeverwerkende industrie	1 maart 2004	1 januari 2005
Houtverwerkende industrie	1 mei 2005	1 mei 2007
Papierindustrie	1 april 2005	1 april 2007
Kartonnage- en flexibele verpakkingenbedrijven	1 januari 2005	1 juli 2007
Boeken- en tijdschriften uitgeverij bedrijf	1 januari 2005	1 januari 2007
Bereide verf- en drukinktindustrie	1 april 2004	1 januari 2005
Bitumineuze en kunststof dakbedekkingsbedrijven	1 januari 2006	1 januari 2008
Isolatiebedrijf	1 mei 2005	1 februari 2008
Banden- en wielenbranche	1 januari 2005	1 april 2007
Houthandel	1 augustus 2005	1 augustus 2007
Aardappelen Groenten en Fruit Detailhandel	1 april 2006	1 april 2008
Vleeswarenindustrie	1 januari 2005	1 april 2007
Industriële reiniging en Scheepsonderhoud ORSIMA	1 januari 2005	1 januari 2008
ambulancezorg	1 januari 2000	1 april 2002
Nederlands Theater	1 januari 2004	1 januari 2005
Nederlandse Orkesten	1 januari 2006	1 januari 2007
Nederlandse Podia	1 januari 2006	1 januari 2008
Dans	1 augustus 2003	1 januari 2005
Openbare Bibliotheeken	1 januari 2005	1 januari 2007
Textielverzorging v/h Linnenverhuur wasserijbedrijven	1 juli 2004	1 juli 2007

Bijlage III: Categorisering van de onderwerpen van de Arboconvenanten

Vanwege de veelheid van onderwerpen die in de Arboconvenanten aan de orde wordt gesteld is voor dit onderzoek de keuze gemaakt om de onderwerpen te clusteren en in te delen in 8 hoofdcategorieën. Hierbij is getracht zoveel mogelijk aan te sluiten bij de vragenlijst van Preventie en Ziekteverzuim 2006. Hieronder wordt per hoofdcategorie aangegeven welke onderwerpen hieronder verstaan worden:

1. Fysieke belasting: fysieke beslasting algemeen, tillen, rsi en lichaamshouding;
2. fysische belasting: klimaat en (schadelijk) geluid;
3. Veiligheid/gevaarlijk werk: veiligheid algemeen, machineveiligheid en begaanbaarheid bouwterreinen;
4. Gevaarlijke stoffen: gevaarlijke stoffen algemeen, allergenen, cytostatica, narcosegassen, oplosmiddelen, legionelle besmetting, biologische agentia, houtstof, kwartsstof, grondstofallergie en oplosmiddelen;
5. Agressie en Geweld: agressie en geweld in het algemeen, agressie en onveiligheid, agressie en sociale veiligheid, sociale veiligheid
6. Werkdruk: psychosociale arbeidsbelasting algemeen, psychische belasting, werkdruk, emotionele werkbelasting en werkstress;
7. Re-integratie: (vroegtijdige) re-integratie
8. verzuimbegeleiding/preventie: verzuimbegeleiding algemeen, arbovoorlichters, voorlichting, arbo-infrastructuur, ziekteverzuim, verzuim, reductie verzuim, arbozorgstructuur, wao-instroom, aanpak langdurig zieken, integraal verzuimbeleid; preventie, aanpak arbopreventie.

Bijlage IV: Tabellen bij Hoofdstuk 5

Tabel IV.1: overzicht aantal en % cao's met afspraken over arbeidsrisico's in het algemeen, met Arboconvenant en zonder Arboconvenant

	algemeen		wel convenant		geen convenant	
	aantal cao's	% cao's	aantal cao's	% cao's	aantal cao's	% cao's
Fysieke belasting	43	30	26	52	17	18
Fysische belasting	26	13	8	73	18	14
Veiligheid/gevaarlijk werk	63	44	2	67	61	44
Gevaarlijke stoffen	23	16	11	61	12	10
Agressie en geweld	29	20	13	87	16	13
Werkdruk	54	38	28	58	26	27
Reïntegratie	90	63	39	74	51	57
Verzuimbegeleiding	128	88	19	90	109	89

Tabel IV.2: overzicht ontwikkeling 1998 – 2007 in aantal en % cao's met afspraken over arbeidsrisico's in het algemeen, met Arboconvenant en zonder Arboconvenant

	Algemene ontwikkeling		Met Arboconvenant		Zonder Arboconvenant	
	Aantal cao's	% cao's	Aantal cao's	% cao's	Aantal cao's	% cao's
Fysieke belasting	-4	-4%	-	0%	-4	-6%
Fysische factoren	-5	-5%	-	0%	-5	-5%
Gevaarlijke stoffen	-8	-6%	-1	-7%	-7	-6%
Agressie en Geweld	6	5%	5	39%	1	2%
Werkdruk	-7	-7%	-	0%	-7	-10%